Historische feiten

15. FLAK. (Flugzeug Abwehrkanone)

Aan de rand van een weiland nabij de Weg achter de Es 5 te Uffelte werden deze fundamentresten van een FLAK aangetroffen die grotendeels overwoekerd waren door gras en struiken.

Hij diende ter bewaking van het vliegveld in Havelte. Onder de struiken op de hoek Weg achter de Es en de Winkelsteeg moeten eveneens nog fundamentresten liggen.

16. Toiletgebouw.

Het pand Westeinde 10 in Uffelte, gelegen in het Uffelterzand is een klein huisje dat door de bezetter als *toiletgebouw* is gebouwd, bestemd voor de nabij gelegen barakken. Er stonden 4 barakken nabij het toiletgebouw en 2 barakken verder op. Hierin werden Duitse soldaten gehuisvest.

Het huisje is tegenwoordig voorzien van luiken en dient als vakantiewoning. Een gat van ongeveer 7x7 meter met een rand van betonnen platen erlangs ligt vlak bij het huisje. In de volksmond wordt dit het "Duitse zwembadje" genoemd. Het was een *riooloverstort.* De betonbak was vermoedelijk bedoeld voor de 6 barakken. Bij het huisje is via een stukje oude klinkerweg, vermoedelijk aangelegd door de bezetter, een ven in het Uffelterzand bereikbaar. Dit wordt het *"Gat van Berend Boer"* genoemd. Berend Boer was de eigenaar. Het vennetje is ontstaan door het afgraven van zand dat werd gebruikt voor de aanleg van het vliegveld in Havelte en voor de bouw van de barakken. De Uffelters ontdekten dat

er veen onder het zand zat en staken dat in de oorlogstijd stiekem om te gebruiken als brandstof.

17. Bunker.

In het natuurgebied "Het Uffelter Binnenveld" is een aantal duidelijke sporen van de Duitse bezetting bewaard gebleven. Zo ligt er een *krater* met een diameter van ruim 10 meter. Aan de rand bevindt zich nog aan twee zijden een *trappetje,* dat in de krater afdaalt. Het betreft hier de resten van een bunker, waarvan de precieze functie niet bekend is. Vermoedelijk hangt hij samen met de vlakbij gelegen resten van een *FLAK* (afweergeschut). Het kan een opslagplaats voor munitie zijn geweest of als bemanningsverblijf. In de laatste oorlogsdagen lieten de Duitsers vele gebouwen in Havelte exploderen, waaronder deze kazemat. Het geheel maakt onderdeel uit van het vliegveld Havelte. Even verder op in 'Het Uffelter Binnenveld' zijn nog duidelijk *loopgraven en schutterputten* herkenbaar. In de nazomer van 1944 besloot de Duitse bezetter tot het aanleggen van nieuwe verdedigingslinies, hiertoe min of meer gedwongen door het oprukken van de geallieerden. Zij maakten onderdeel uit van de Frieslandriegel en de verdediging van het vliegveld.

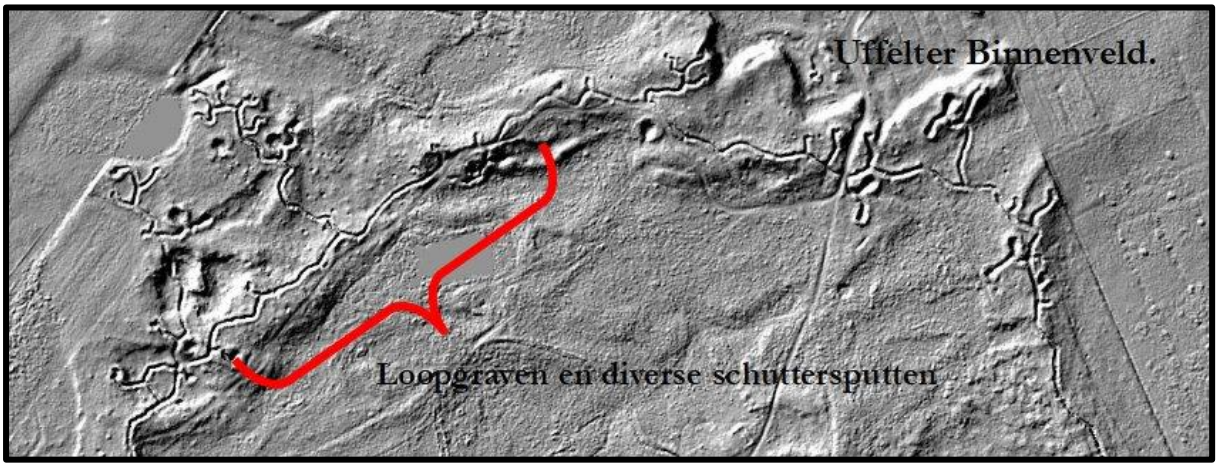

Loopgraven en schutterputten in het Uffelter Binnenveld.

18. Legeringgebouwen.

Aan de Meeuwenveenweg liggen drie grotendeels gelijkvormige gebouwen waar de Luftwaffe was ondergebracht. Zij lagen aan de zuidoostzijde van het vliegveld.

19. Rioolputten.

Het domineespaadje langs de Kerklaan was door de aanleg van werkkampen aldaar niet meer toegankelijk, maar is sinds 2002 in ere hersteld. Aan een zijtak daarvan, omgedoopt tot het "puttenpad" liggen nog rioolputten.

Bij de aanleg van het vliegveld is door de Duitsers tevens een compleet rioleringstelsel aangelegd, door het dorp langs de tennisbaan en helemaal onder de es door naar de Konijnenbergen. De riolering is zo groot, dat een volwassen persoon er doorheen kan lopen. Ook op de ijsbaan aan de Havelter Schapendrift is nog een rioolput zichtbaar.

20. Kerk.

De Nederlandse hervormde kerk nam in de oorlogstijd een belangrijke plaats in. Op de toren werden lichtbakens geplaatst als oriënteringspunt voor het vliegveld. In februari 1943 werden in de gemeente Havelte drie klokken gevorderd: de in 1506 gegoten klok van 1666 kg in de toren van de Nederlandse hervormde kerk te Havelte; de in 1776 gegoten klok van 390 kg in de klokkenstoel bij de Nederlandse hervormde kerk te Wapserveen en als derde de klok van 60 kg in de Nederlandse hervormde kerk te Uffelte. Alleen de klok van Havelte is na de oorlog in Duitsland nabij Hamburg opgespoord en op zijn plaats teruggebracht.

21. Bunker.

Een grote heuvel op de hoek Hogelaan en Churchillplantsoen is begroeid met gras. Hieronder bevinden zich de resten van een bunker. Vermoedelijk had deze een verbindingsfunctie voor het vliegveld. De heuvel ligt nu in een naoorlogse woonwijk en fungeert als speelplaats.

21. Overstort.

In oorlogstijd lag hier een open riool, een soort opvangvijver die in verbinding stond met het rioolstelsel in het dorp Havelte. Er moet hier ook een ondergrondse bunker voor opslag van wapens hebben gelegen, maar deze is niet meer terug te vinden.

23. Wachtgebouw.

Het pand aan de Molenweg 1-3 te Havelte is nu een woonhuis, maar is in de oorlog gebouwd voor de commandant van het vliegveld als een wachtgebouw en een gevangenis. Het hele gebied werd hermetisch afgesloten. Aan de Molenweg stonden meerdere gebouwen van de bezetter, zoals een werkplaats en een centrale keuken. Er stond ook een gebouw voor publieke vrouwen die vleselijke geneugten aan de Duitse militairen schonken.

24. Overcinge.

Huize Overcinge was in bezit van de familie Linthorst Homan, toen hij in de oorlog door de Duitsers gevorderd werd, In het gebouw werd de Bauleitung gevestigd die verantwoordelijk was voor de aanleg van het vliegveld. Vlak na de oorlog werd het volledig uitgewoonde complex geschonken aan de Volkshoge-school, die er direct startte met cursussen.

25. Hospitaal.

Dit grote gebouw met dikke muren aan de Eursingerlaan te Havelte is door de Duitsers gebouwd als hospitaal. Na de oorlog heeft het gemeentebestuur van Havelte een poging gedaan om er een ziekenhuis in onder te brengen. Meppel wilde hieraan niet meewerken. Het heeft lang als dependance van de Volkshoge-school gefunctioneerd.

26. Monument.

Een stenen kruis op een ronde sokkel ter nagedachtenis aan een Franse vlieger aan de van Helomaweg, destijds de Wal. De tekst in het Nederlands en Frans luidt:

Hier viel voor Frankrijk en de Verenigde Naties luitenant Francois d'Aligny, drager van het oorlogskruis met palmen, piloot van de jachtgroep 'Berry' Franse luchtstrijdkrachten, afschoten door de 'fisk' op 7 april 1945, oud 24 jaar.

Op 7 april 1945, kort voor de bevrijding, deden twee geallieerde jagers een aanval op het vliegveld. Een van de vliegtuigen,

een Spitfire, werd neergehaald en kwam op 100 meter van deze plek terecht, waarbij de piloot om het leven kwam. Twee dagen na de crash werd het lichaam van de Fransman op het Havelter kerkhof begraven. Op 5 mei 1947 is het stoffelijk overschot overgebracht naar Frankrijk. Tegelijkertijd werd het kruis op De Wal onthuld, dat daar door de familie was geplaatst. In 1999 is het monument naar voren gehaald en toegankelijk gemaakt.

27. Vliegveld.

In de oorlog vormde dit de startbaan van het Fliegerhorst Havelte. Hij is gelegen achter de nieuwbouwwijk De Meerkamp. Wat nu bosschages zijn, was in oorlogstijd een startbaan van straatstenen. Daarnaast lopen aan de noordkant een breed recht zandpad en een fietspad. In de bosschages zijn haaks op het zandpad ook nog drainagestroken te herkennen. Aan de oostzijde wordt de startbaan begrensd door de Kolonieweg (toen een rolbaan), aan de westzijde door landbouwgrond. Voor de oorlog was het één groot stuk natuurgebied afgewisseld met vennen, heidevelden, bossen en zandverstuivingen. Bij de aanleg van de startbaan en de naast gelegen gronden werden hoofdzakelijk gemengd gehuwde joden ingezet. Daarnaast maakte men veelvuldig gebruik van allerlei gedwongen tewerkgestelde mannen en bijvoorbeeld ook van gevangenen die in Veenhuizen waren opgesloten. Op het hoogtepunt ren circa 4.000 man bij de aanleg betrokken. In de laag gelegen gronden langs de Drentsche Hoofdvaart werd 93 ha. grasland gevorderd, waarvan zoden gestoken werden. De boeren in de omgeving werden verplicht deze met paard en wagen naar het vliegveld te

Aanleg vliegveld.

Radar.

Vliegtuigen in puin gebombardeerd.

brengen om er rolbanen van te maken. Daarnaast bouwde men loodsen, een brandweergebouw, een opslagplaats voor brandstof, een commandotoren met radioverbinding, een telefooncentrale, een waterreinigingscentrale, hangars, kazernes enz. Tevens werden een 50-tal houten barakken in de naaste omgeving geplaatst om de arbeiders te huisvesten. Alles werd in het werk gesteld om het vliegveld in korte tijd uit de grond te stampen. Het was bestemd voor Duitse jagers die vanaf hier geallieerde vliegtuigen moesten onderscheppen. Enkele jagers zijn daadwerkelijk opgestegen en geland, maar in een bombardement door de geallieerden in 1944 werd de landingsbaan onklaar gemaakt. Door het verzet waren de vorderingen in de bouw nauwgezet gevolgd en via de Geheime Dienst Nederland doorgespeeld aan de geallieerden. Na het eerste bombardement ging men inderhaast aan de slag om één van de rolbanen tot landingsbaan om te vormen, waarna in maart 1945 een nieuw bombardement volgde die het vliegveld volledig onklaar maakte.

Toen de bevrijding van Havelte naderde, brachten de Duitsers vele gebouwen tot ontploffing. De infrastructuur van het voormalige vliegveld (de landingsbaan, rolbanen, gebouwen) is in Havelte nog voor een deel aanwezig en herkenbaar. Landingsbaan en rolbanen vormen nu wandelpaden in het natuurgebied dat op het vliegveldterrein is ontstaan. Details herinneren nog aan de oorlogsperiode: In het bos kan de wandelaar ineens op aarden wallen stuiten of stukken beton op de plaats waar men een gebouw liet exploderen. Vele bominslagen zijn nog herkenbaar. In de periode van april 1989 tot oktober 1993 werden in het gebied van 350 ha. rond het voormalig vliegveld 158 bommen van 8 tot 1000 pond gevonden door de Explosieven Opruimingsdienst, alsmede 441 stuks klein kaliber munitie, 56 granaten en meer dan 2400 kg. munitieschroot.

28. Bomkrater.

Aan de noordkant naast de voormalige startbaan van het vliegveld ligt een bomkrater met een diameter van ongeveer 3 meter. Hij is opgeschoond en fungeert nu als paddenpoel. Het is het restant van één van de bombarde-menten. In de omgeving zijn nog meer bomkraters te vinden.

29. Hangar.

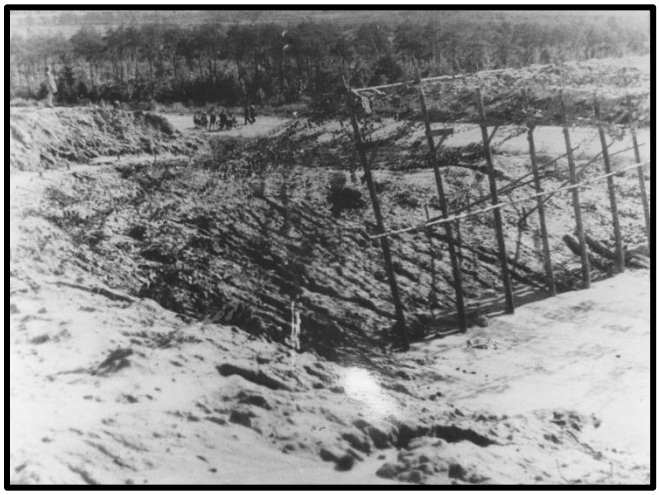

Grote aarden wal van 3 - 4 meter hoog met een opening. De wal fungeerde als muren van een open lucht hangar. De open ruimte binnen de wal werd overdekt met houten staketsels waar overheen camouflagenetten werden gespannen. Daaronder kon een vliegtuig gestald worden. De hangar is de meest oostelijke van een groep van 6, allen gelegen aan een rolbaan ten noorden van de startbaan van het vliegveld.

Situatie hangar nu.

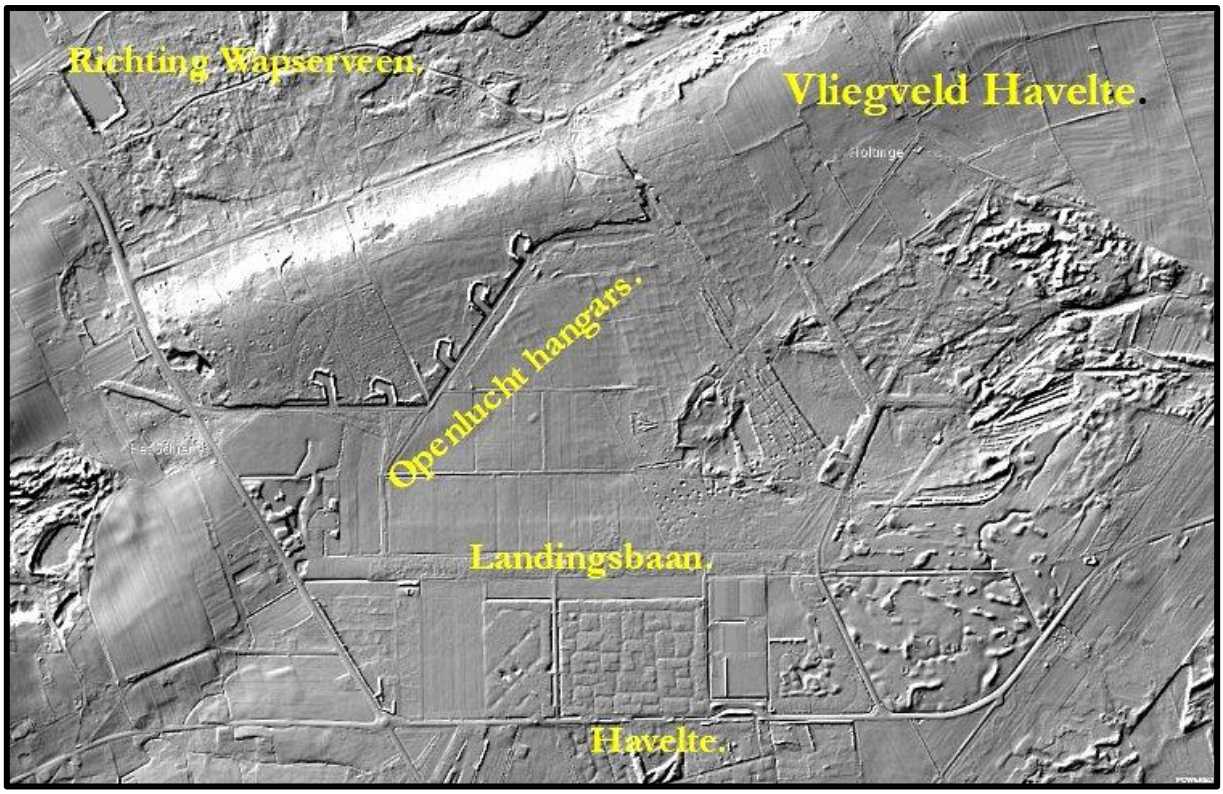

Vliegveld Havelte zichtbaar op de kaart actuele hoogtestand.

30. Monument.

Ter nagedachtenis aan de verzetsstrijder Johannes Post staat op het terrein van de Johannes Postkazerne, even voorbij de toegangspoort aan de Joh. Postweg te Darp dit monument. Het bestaat uit een muur van keien, waarin een plaquette is bevestigd. Daarvoor staat een witgeschilderde betonnen V met daarvoor weer een buste van de verzetsstrijder op een sokkel.

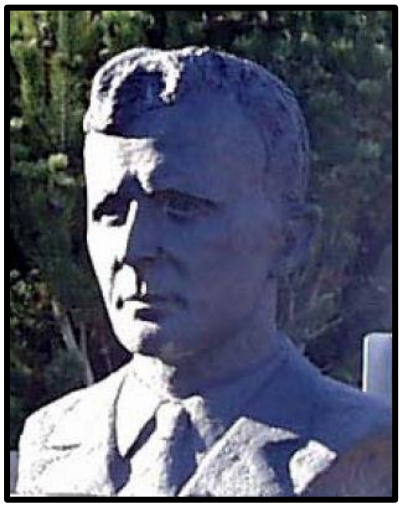

Johannes Post was één van de grootste verzetsstrijders uit Drenthe en zeker de bekendste. Hij was de drijvende kracht achter het verzet in Nieuwlande bij Hoogeveen. Post had een boerderij in dit afgelegen dorp en liet er tal van joden onderduiken. In 1985 kreeg de dorpsgemeenschap hiervoor de Yad Vashem onderscheiding toegekend. Post speelde later een rol in de leiding van de LO (Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers) op landelijk niveau. In 1944 werd hij gearresteerd en gefusilleerd.

De buste is gemaakt door kunstenaar Bert Kiewiet uit Mantinge.

31. Gebouwen.

Tegenover de kazerne aan de overzijde van de weg loopt een fietspad richting Meeuwenkolonie. Na een perceel bouwland ligt links een strook bos, waarin fundamenten te zien zijn van een loods van 80 x 40 meter. Op elke hoek zitten twee dikke bouten, waarop een houten gebouw werd vastgezet. Ook een kelder is nog waarneembaar van 2x4 meter.

In de loods zouden parachutes zijn gemaakt. Aan de andere zijde van het bosperceel zijn eveneens fundamenten te zien. Even verderop aan de bosrand staat een rioolbuis van circa 80 cm doorsnee meer dan een meter diep rechtop in de grond. Vermoedelijk heeft hier een lichtbaken gestaan voor het schijnvliegveld verderop.

32. Startbaan schijnvliegveld Wapserveen.

De startbaan ligt ongeveer halverwege het fietspad tegenover de Joh. Postkazerne richting Meeuwenkolonie. Bij een viersprong ligt links de aarden baan van het schijnvliegveld die in de richting ligt van de Schipslootweg te Wapserveen. (Met de auto te bereiken via de Van Helomaweg richting Wapserveen. Eerste weg rechts nemen, Schipslootweg. Aan het einde hiervan ligt de startbaan rechts). Het schijnvliegveld was bedoeld als misleiding van de geallieerden. De aanleg is nooit voltooid. In de winter van 1944-1945 werd dit gedeelte van de Havelterberg in een grote vlakte herschapen. Met draglines werd het zand afgegraven dat voor de aanleg van het vliegveld werd gebruikt. Het kleine hunebed verdween onder het zand en het grote hunebed werd in een kuil van 17 meter diep gedeponeerd. Na de bevrijding zijn zij gerecontstrueerd op basis van de vooroorlogse opmetingen door archeoloog Van Giffen. Even verder staat het Hunehuis, vakantiehuis van de Natuurvrienden. In de oorlog zat hier de Luftwaffe, die ook de scholen in Wapserveen, Darp, Veendijk en Uffelte had gevorderd voor de legering van 300-400 Duitse manschappen. Tegenover het Hunehuis was een barakkenkamp gevestigd voor 400 Russische krijgsgevangenen die te werk waren gesteld. In het begin van 1945 maakten zij plaats voor Nederlandse gedetineerden uit Veenhuizen. In de buurt stond ook een FLAK opstelling. ///